

NATURA 2000 a ptačí oblast Krkonoše

„Zase Natura 2000! Počtvrté v jediném ročníku časopisu Krkonoše! Měli by už v té redakci vymyslet nějaké jiné téma,“ napadne možná nejednoho čtenáře. „Nejvyšší čas informovat širokou veřejnost, co Natura 2000 bude pro Českou republiku znamenat a jak ovlivní každého z nás. Dramatických fám a „strašáků“ běhá mezi lidmi spousta, ale jaká je skutečnost, ví málokdo.“ Takový je určitě oprávněný pohled z druhé strany, která má plnění závazků našeho státu před vstupem do Evropské unie na starost. Dnešní příspěvek k soustavě Natura 2000 proto není posledním. Čím více přesných informací se nám podaří předávat dál, tím méně zbytečných nedorozumění a zádrhelů nás potká v příštím roce a letech následujících.

Na úvod jen stručné opakování. Z pohledu ochrany přírody jsou v Evropské unii nejdůležitější dvě právní normy – úředním jazykem **Směrnice Rady o ochraně volně žijících ptáků** z roku 1979 a o 13 let mladší **Směrnice Rady o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin**. Každá z nich vyjmenovává typy prostředí a druhy rostlin a živočichů, vzácné nebo ohrožené v rámci celé Evropy, a „pravidla hry“ pro jejich uchování příštím generacím. Povinnosti každého členského státu EU (pro nás už ke dni vstupu 1. května 2004!) je proto vymezit a později i vyhlásit zvláštní oblasti ochrany takovýchto druhů a stanovišť. A všechny oblasti dohromady jsou pak základem soustavy Natura 2000 v příslušné zemi.

Již dnes je jisté, že převážná část „naturových“ lokalit bude u nás ležet na území národních parků, chráněných krajinných oblastí či přírodních rezervací. Řada přírodních unikátů se však nachází i v krajinně nijak nechráněné. K zachování nejhodnotnějších z nich nás proto bude evropské právo rovněž zavazovat.

Ničím nepodložený je však strach, že ochránci přírody „oplotí“ další části naší republiky, kde nebude nic povoleno. Opak je pravdou! Řada evropsky významných druhů a stanovišť je vázána na určitý způsob hospodaření a závazkem našeho státu bude zachovat lokality s jejich výskytem přinejmenším v dnešním

Lejsek malý

stavu. Na citlivém hospodaření v lesích či na loukách, uplatňovaném celou řadou vlastníků již v současnosti, proto nebude nutné nic měnit. A tam, kde bude posun k „ekologičtější“ péči nutný, by měl stát ze zákona zaručit kompenzaci újmy vlastníkovu pozemku. Další peníze potom bude možné čerpat i z rozličných fondů a programů Evropské unie.

Zatímco práce na celostátním mapování stanovišť vrcholí a vymezení oblastí jejich ochrany je teprve před námi, návrh 41 oblastí ochrany ptáků podle „ptačí směrnice“ již leží na stole. Mezi nimi, s pořadovým číslem devět, jsou i Krkonoše.

Území na ploše zhruba 40 000 ha pokrývá celý Krkonošský národní park a vybrané části jeho ochranného pásma. Ptačí oblast byla navržena pro ochranu celkem 11 evropsky významných druhů ptáků – čápa černého, tetřívka obecného, chřástala polního, sýce rousného, datla černého, slavíka modráčka a lejska malého, dále bekasiny otavní, lindušky horské, pěvušky podhorní a kosa horského. Kromě nich však v navrhovaném území hnízdí dalších 16 druhů uvedených ve směrnici o ptácích.

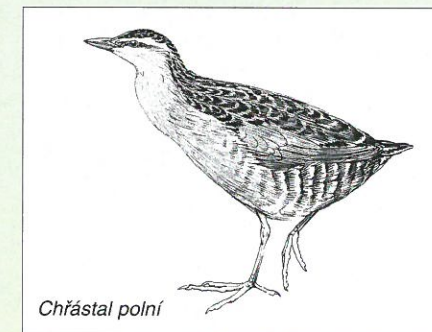
Výhodou ptačí oblasti v Krkonoších je její překryv s národním parkem. Jeho existence a stanovená ochranná opatření by měla zachovat, bez dalších výrazných omezení, početné populace většiny uvedených ptačích druhů.

Bekasina otavní

Datel černý

Chřástal polní

znamně ovlivňovány zvláště lesním hospodářstvím. To spadá ve většině krkonošských lesů na bedra Správy národního parku, a proto ochrana „naturových“ ptáků byla již ošetřena v nově zpracovaném lesním hospodářském

Nejsevernějším evropským hnízdištěm **pěvušky podhorní** je vrchol Sněžky, jejíž nejjižnější hnízdní lokalitou skandinávského poddruhu **slavíka modráčka** (opomineme-li pouhých pět párů v rakouských Alpách) jsou krkonošská rašeliniště. Na nich se vyskytuje i **bekasina otavní** z řádu bahňáků, nejvýše položené alpské louky, skalní srázy a suťová pole jsou hnízdištěm **lindušky horské**. Všechny tyto čtyři druhy, žijící nad horní hranicí lesa, lze dostatečně chránit vhodným usměrňováním pohybu turistů po jejich hnízdištích a omezením chovu psů a koček na vrcholových horských boudách. Několik koček se může zdát zanedbatelnou drobností, ale uvědomme si, že ulovení např. jediného páru pěvušek podhorních znamená snížení její populace v naší republice téměř o 10%! A další potkáme až v Alpách nebo v Tatrách.

Lesy poskytují vhodné prostředí pro dalších šest ptačích druhů. Především bučiny preferuje **čáp černý** a **lejsek malý**, smrkové a smíšené porosty **datel černý** a **sýce rousný**, mozaika lesních a nelesních biotopů je oblíbeným prostředím **tetřívka obecného** a **kosa horského**. Všechny uvedené druhy jsou vý-

plánu. Omezena je např. těžba a další lesní práce v okolí obsazených hnízd čápa černého, ve vybraných bučinách s početným výskytem holuba doupňáka a lejska malého jsou jakékoliv zásahy vyloučeny úplně. Důležitou podmínkou je ponechávání doupiných stromů v porostech pro hnízdění dutinových ptáků – datla černého, sýce rousného i lejska malého. U tetřívka obecného je třeba vyloučit rušení na tokaních a hnízdištích, jak lesními pracemi, tak nadměrným pohybem turistů.

Zbývá nám poslední, „pilotní“ druh Evropské unie – **chřástal polní**, dramaticky ubývající v celé západní Evropě. V Krkonoších se mu zatím daří, odhadovaná početnost 100–150 samců je toho dostačujícím dokladem. Pro hnízdění vyhledává horské louky, převážně mezi 550–850 metry nad mořem. Jejich nevhodné obhospodařování však likviduje hnízda s vejci, staré ptáky na nich i vyvedená mláďata. K omezení uvedených ztrát přispívá kosení od středu louky k jejímu okraji, co nejpomalejší rychlost sečení motorovými sekačkami, posun termínu seče nejdříve na začátek července (zajistí se úspěšné vysezení alespoň prvních snůšek), v ideálním případě až na polovinu srpna (zajistí se vysezení obou snůšek) či vyloučení pastvy na místech s početným výskytem chřástalů. U tohoto jediného druhu bude proto nutná dohoda s majiteli nejcennějších „chřástalích“ pozemků na přijatelném způsobu hospodaření, včetně případných kompenzací nebo finanční podpory z tzv. agro-environmentálních programů Evropské unie.

Ve stručnosti jsme vám představili navrhovanou ptačí oblast Krkonoše a s ní související závazky, směřující k ochraně jedenácti vybraných ptačích druhů. Nejen však jich! Citlivé hospodaření v lesích a na loukách podpoří mnoho dalších druhů živočichů i rostlin, zlepšit kvalitu jejich biotopů a v neposlední řadě rovněž přispěje k příznivým dojmům obyvatel a návštěvníků krkonošské přírody.

Jiří Flousek
foto Karel Hník
ilustrace Pavel Procházka

Přehled druhů, pro které byla navržena ptačí oblast Krkonoše, a odhad jejich početnosti v ČR a v Krkonoších v roce 2000

Druh	Česká republika	Krkonoše	Podíl Krk/ČR
Čáp černý	300–400 párů	7–10 párů	2–3 %
Tetřívka obecný	800–1000 samců	100–120 samců	asi 12 %
Chřástal polní	1500–1700 samců	100–150 samců	7–10 %
Sýce rousný	1500–2000 párů	asi 90 párů	4–6 %
Datel černý	4000–8000 párů	60–70 párů	1–2 %
Slavík modráček	25–30 párů	25–30 párů	100 %
Lejsek malý	1200–2400 párů	60–70 párů	3–5 %
Bekasina otavní	1200–2400 párů	3–5 párů	<1 %
Linduška horská	110–150 párů	80–100 párů	asi 70 %
Pěvuška podhorní	15–20 párů	9–14 párů	asi 65 %
Kos horský	700–1400 párů	asi 240 párů	asi 25 %

